

قانون نمونه تجارت الکترونیکی آنسیترال

ترجمه: مصطفی بختیاروند

بخش نخست - در تجارت الکترونیکی به طور کلی

فصل اول - مقررات عام

ماده ۱ - قلمرو اجرایی^۱

این قانون^۲ در خصوص هر گونه اطلاعاتی اعمال می‌شود که در جریان^۳ فعالیت‌های تجاری^۴ در غالب داده پیام مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماده ۲ - در راستای هدف‌های این قانون:

(الف) «داده پیام» عبارت است از: اطلاعات ایجاد، ارسال، دریافت یا ذخیره شده از طریق ابزار الکترونیکی، نوری و وسایل مشابه از قبیل مبادله الکترونیکی داده‌ها (EDI)، پست الکترونیکی، تلگرام، تلکس، تله‌چی و ...
(ب) «مبادله الکترونیکی داده‌ها» (EDI) عبارت است از: انتقال اطلاعات از رایانه‌ای به رایانه دیگر، با به‌کارگیری یک استاندارد مورد توافق، برای سازمان‌دهی اطلاعات؛
(ج) «اصل ساز» داده پیام شخصی است که داده پیام پیش از ذخیره‌سازی (اگر این عمل صورت گرفته باشد) به‌وسیله او یا به نمایندگی از وی، ارسال یا ایجاد شده است، ولی شخصی را که در ارتباط با داده پیام به عنوان واسطه عمل می‌کند، در بر نمی‌گیرد؛
(د) «مخاطب داده پیام» شخصی است که اصل‌ساز، خواستار دریافت داده پیام به‌وسیله او است، ولی شخصی را که در ارتباط با داده پیام به عنوان واسطه عمل می‌کند، در بر نمی‌گیرد؛
(ه) «واسطه» در ارتباط با داده پیام شخصی است که اصالتاً یا به نمایندگی از دیگری، داده پیام مذکور را ارسال، دریافت و یا ذخیره می‌کند و یا خدمات دیگری را در ارتباط با این داده پیام ارائه می‌دهد؛
(و) «سیستم اطلاعاتی» سیستمی است برای ایجاد، ارسال و دریافت داده پیام‌ها یا پردازش آن‌ها به هر شکل دیگر.

ماده ۳ - تفسیر

(۱) در تفسیر این قانون، باید منشأ بین‌المللی و ضرورت ارتقای اجرای یکسان آن و رعایت حسن‌نیت را مدنظر قرار داد.

(۲) مسائل مربوط به امور مشمول این قانون که در آن به طور صریح حل و فصل نشده‌اند، باید مطابق با اصول کلی مبنای این قانون حل و فصل شوند.

ماده ۴- توافق در خصوص تغییر مقررات

- (۱) جز در مواردی که خلاف این امر پیش بینی شده، طرفهای مرتبط با ایجاد، ارسال، دریافت، ذخیره سازی و هرگونه پردازش دیگر داده پیامها، می توانند مقررات فصل سوم را با توافق تغییر دهند.
- (۲) پاراگراف (۱) به حقوقی که ممکن است در خصوص تغییر قواعد حقوقی مورد اشاره در فصل دوم از طریق توافق، وجود داشته باشد، لطمه ای وارد نمی کند.

فصل دوم- اعمال شرایط قانونی در خصوص داده پیامها

ماده ۵- شناسایی قانونی داده پیامها

اثر، اعتبار یا قابلیت اجرای قانونی اطلاعات، صرفاً به این دلیل که در قالب داده پیام است، نادیده گرفته نخواهد شد.

ماده ۵ مکرر- ادغام از طریق ارجاع (تصویب شده در سی و یکمین جلسه کمیسیون، ژوئن ۱۹۹۸)

اثر قانونی، اعتبار یا قابلیت اجرای اطلاعات، فقط به این دلیل که در داده پیام دارای چنین اثر قانونی گنجانده نشده اند بلکه در این داده پیام صرفاً به آنها ارجاع داده شده است، نادیده گرفته نخواهد شد.

ماده ۶- نوشته

(۱) هرگاه قانون، مکتوب بودن اطلاعات را لازم بداند، این شرط به وسیله داده پیام محقق خواهد شد، مشروط بر آن که اطلاعات موجود در آن، به گونه ای قابل دسترسی باشد که بتوان آن را برای مراجعات بعدی مورد استفاده قرار داد.

(۲) اعم از این که شرط فوق الذکر به صورت یک تکلیف [قانونی] باشد و یا قانون صرفاً عواقبی را برای اطلاعات غیرمکتوب پیش بینی کرده باشد، پاراگراف (۱) اعمال خواهد شد.

(۳) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

ماده ۷- امضا

(۱) هرگاه قانون امضای شخص را لازم بداند، این شرط در رابطه با داده پیام محقق خواهد شد هرگاه:
(الف) روشی برای شناسایی شخص مذکور و اثبات تأیید وی نسبت به اطلاعات موجود در داده پیام به کار رود؛ و

(ب) روش به کار رفته، بسته به اوضاع و احوال، از جمله هرگونه توافق [موجود میان طرفین] در این خصوص، برای هدفی که داده پیام به خاطر آن ایجاد شده است، به اندازه کافی قابل اعتماد باشد.

(۲) اعم از این که شرط فوق الذکر به صورت یک تکلیف [قانونی] باشد و یا قانون صرفاً عواقبی را برای فقدان امضا پیش بینی کرده باشد، پاراگراف (۱) اعمال خواهد شد.

(۳) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

ماده ۸- اصل

(۱) هرگاه قانون، ارائه یا نگهداری اطلاعات به شکل اصلی آن را لازم بداند، این شرط به وسیله داده پیام محقق خواهد شد هرگاه:

(الف) تضمین مطمئنی در خصوص [حفظ] تمامیت اطلاعات، از زمان ایجاد شکل اصلی آن به صورت داده پیام یا غیره وجود داشته باشد؛ و

(ب) در صورت لزوم ارائه، این اطلاعات برای شخصی که ارائه آن به وی ضروری است، قابل نمایش باشد.
(۲) اعم از این که شرط فوق‌الذکر به صورت یک تکلیف [قانونی] باشد و یا قانون صرفاً عواقبی را برای عدم ارائه یا نگهداری اطلاعات به شکل اصلی آن پیش‌بینی کرده باشد، پاراگراف (۱) اعمال خواهد شد.

(۳) در راستای هدف‌های زیر پاراگراف (۱) (الف):

(الف) معیار ارزیابی تمامیت [اطلاعات]، این خواهد بود که آیا صرف‌نظر از افزایش هرگونه ظهرونی و تغییر که در جریان معمولی مبادله، ذخیره‌سازی و نمایش [اطلاعات] صورت می‌گیرد، اطلاعات، کامل و بدون تغییر باقی مانده است یا نه؛ و

(ب) معیار اطمینان ضروری [مطابق زیر پاراگراف (۱) (الف)]، با توجه به هدف اولیه از ایجاد اطلاعات و تمامی اوضاع و احوال مربوط ارزیابی خواهد شد.

(۴) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

ماده ۹- قابلیت پذیرش و ارزش اثباتی داده پیامها

(۱) در رسیدگی‌های قانونی، هیچ‌یک از مقررات مربوط به ادله اثبات دعوی به گونه‌ای اعمال نخواهد شد که قابلیت پذیرش یک داده پیام به عنوان دلیل را صرفاً به علت‌های زیر نفی کند:

(الف) به دلیل داده پیام بودن آن، یا

(ب) اگر داده پیام بهترین دلیلی باشد که به طور معقولی انتظار می‌رفته شخص اقامه کننده آن را به دست آورد، به دلیل اصیل نبودن آن.

(۲) اطلاعات موجود به شکل داده پیام، از ارزش اثباتی مناسب برخوردار خواهد شد. در ارزیابی ارزش اثباتی داده پیام، قابل اعتماد بودن روش ایجاد، ذخیره‌سازی یا مبادله آن، روش حفظ تمامیت آن، روش شناسایی اصل‌ساز آن و هر عامل مرتبط دیگر، مورد توجه قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۰- نگهداری داده پیامها

(۱) هرگاه قانون، نگهداری اسناد، مدارک یا اطلاعات معینی را لازم بداند، این شرط به وسیله نگهداری داده پیامها محقق خواهد شد، مشروط بر آن که شرایط زیر رعایت شود:

(الف) اطلاعات موجود در آن به گونه‌ای قابل دسترسی باشد که بتوان آن را برای مراجعات بعدی مورد استفاده قرار داد؛

(ب) داده پیام به شکلی که ایجاد، ارسال یا دریافت شده یا به شکلی نگهداری شود که با نشان دادن آن بتوان اطلاعات ایجاد، ارسال یا دریافت شده را به صورت دقیق ارائه داد؛ و

(ج) چنین اطلاعاتی، در صورت وجود، به طوری نگهداری شود که شناسایی مبدأ و مقصد داده پیام و تاریخ و زمان ارسال یا دریافت آن را ممکن سازد.

(۲) تکلیف نگهداری اسناد، مدارک یا اطلاعات مطابق با پاراگراف (۱)، شامل اطلاعاتی نخواهد بود که تنها هدف آن ممکن ساختن ارسال یا دریافت داده پیام بوده است.

(۳) شخص می‌تواند تکلیف مذکور در پاراگراف (۱) را با به‌کارگیری خدمات هر شخص دیگری محقق سازد، مشروط بر آن که شرایط پیش‌بینی شده در زیر پاراگراف‌های (الف)، (ب) و (ج) از پاراگراف (۱) رعایت شده باشد.

فصل سوم - مبادله داده پیام‌ها

ماده ۱۱ - انعقاد و اعتبار قراردادهای

(۱) در زمینه انعقاد قراردادهای، در صورتی که توافق دیگری نشده باشد، ایجاب و قبول را می‌توان از طریق داده پیام‌ها اعلام کرد. در صورت استفاده از داده پیام در جریان انعقاد قرارداد، اعتبار یا قابلیت اجرای چنین قراردادی، صرفاً به دلیل استفاده از داده پیام برای مقصود ذکر شده، نادیده گرفته نخواهد شد.

(۲) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

ماده ۱۲ - پذیرش داده پیام‌ها به وسیله طرفین

(۱) در روابط اصیل و مخاطب داده پیام، اثر قانونی، اعتبار و یا قابلیت اجرای اعلام اراده یا هر اظهار دیگری، صرفاً به این دلیل که در قالب داده پیام است، نادیده گرفته نخواهد شد.

(۲) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

ماده ۱۳ - انتساب داده پیام‌ها

(۱) داده پیام متعلق به اصل‌ساز خواهد بود، هرگاه مشارالیه آن را شخصاً ارسال کرده باشد.

(۲) در روابط اصل‌ساز و مخاطب، داده پیام متعلق به اصل‌ساز فرض خواهد شد هرگاه:

(الف) داده پیام به وسیله شخصی ارسال شده باشد که به نمایندگی از اصل‌ساز مجاز بوده در رابطه با آن، عمل کند؛ یا

(ب) داده پیام به وسیله سیستم اطلاعاتی ارسال شده باشد که به وسیله اصل‌ساز یا به نمایندگی از وی برای فعالیت خودکار برنامه‌ریزی شده باشد.

(۳) در روابط اصل‌ساز و مخاطب، شخص اخیرالذکر حق خواهد داشت داده پیام را متعلق به اصل‌ساز فرض و بر این مبنا عمل کند، هرگاه:

(الف) به منظور تشخیص تعلق داده پیام به اصل‌ساز، مخاطب روشی را که اصل‌ساز قبلاً با به‌کارگیری آن برای این امر، موافقت کرده است، به نحو مطلوبی به کار گرفته باشد؛ یا

(ب) داده پیام دریافت شده به وسیله مخاطب، حاصل فعالیت شخصی باشد که رابطه او با اصل‌ساز یا هر عامل دیگر اصل‌ساز، این شخص را قادر ساخته باشد به روش مورد استفاده اصل‌ساز برای شناسایی داده پیام‌ها به عنوان داده پیام اصل‌ساز، دسترسی پیدا کند.

(۴) پاراگراف (۳) در موارد زیر اعمال نخواهد شد:

(الف) در صورتی که مخاطب اختاریه‌ای مبنی بر عدم تعلق داده پیام به اصل‌ساز را از سوی وی دریافت کرده و فرصت متعارفی جهت عمل بر مبنای آن، در اختیار داشته باشد؛ یا
(ب) در صورت بروز یکی از مصادیق زیر پاراگراف (س) (ب)، هرگاه مخاطب مطلع باشد و یا در صورت انجام مراقبت‌های متعارف یا به‌کارگیری هر روش مورد توافق، باید مطلع می‌شده که داده پیام متعلق به اصل‌ساز نبوده است.

(۵) در مواردی که داده پیام متعلق به اصل‌ساز باشد یا فرض شود که به وی تعلق دارد و یا مخاطب حق داشته باشد بر این مبنا عمل کند، در روابط میان اصل‌ساز و مخاطب، شخص اخیرالذکر حق خواهد داشت داده پیام دریافت شده را همان داده پیامی فرض کند که اصل‌ساز قصد ارسال آن را داشته و بر مبنای این فرض عمل کند. اگر مخاطب مطلع باشد و یا در صورت انجام مراقبت‌های متعارف یا به‌کارگیری هر روش مورد توافق، باید مطلع می‌شده که در اثر انتقال، اشتباهی در داده پیام دریافت شده رخ داده است، چنین حقی را نخواهد داشت.

(۶) مخاطب حق خواهد داشت هر داده پیام دریافت شده را به عنوان داده پیامی مجزا فرض کند و بر مبنای این فرض عمل کند، جز در مواردی که داده پیام، رونوشت داده پیام دیگری باشد و مخاطب مطلع باشد و یا در صورت انجام مراقبت‌های متعارف یا به‌کارگیری هر روش مورد توافق باید مطلع می‌شده که داده پیام یک رونوشت است.

ماده ۱۴ - اعلام وصول

(۱) پاراگراف‌های (۲) تا (۴) در مواردی اعمال می‌شود که در هنگام ارسال داده پیام یا پیش از آن یا از طریق همان داده پیام، اصل‌ساز از مخاطب خواسته و یا با وی توافق کرده است که داده پیام اعلام وصول شود.
(۲) در صورتی که اصل‌ساز با مخاطب توافق نکرده باشد که اعلام وصول به شکل یا روش خاصی صورت گیرد، اعلام وصول به طرق زیر ممکن خواهد بود:

(الف) به‌وسیله هرگونه ارتباطی از سوی مخاطب اعم از خودکار و غیره، یا

(ب) به‌وسیله هر رفتار مخاطب که جهت نشان دادن وصول داده پیام مناسب باشد.

(۳) در صورتی که اصل‌ساز تصریح نکرده باشد که [اثر] داده پیام منوط به اعلام وصول است، تا وقتی که اعلامیه وصول، دریافت نشده است، چنین فرض خواهد شد که داده پیام هرگز ارسال نشده است.

(۴) در صورتی که اصل‌ساز تصریح نکرده باشد که [اثر] داده پیام منوط به دریافت اعلامیه وصول است و اعلامیه را در مدت زمان تعیین شده یا مورد توافق و در صورت عدم تعیین مدت یا توافق در خصوص آن، در مدت زمان متعارفی دریافت نکرده باشد، اصل‌ساز می‌تواند:

(الف) به مخاطب اخطار کند که اعلامیه وصول دریافت نشده است و مدت زمان متعارفی را برای دریافت اعلامیه تعیین کند؛ و

(ب) در صورتی که اعلامیه وصول در مدت زمان مذکور در زیر پاراگراف (الف) دریافت نشده باشد، پس از اخطار به مخاطب، چنین فرض کند که داده پیام هرگز ارسال نشده است و یا هر حق دیگری را که ممکن است داشته باشد، اعمال کند.

(۵) با دریافت اعلامیه وصول مخاطب به وسیله اصل ساز، چنین فرض می شود که مخاطب، داده پیام مربوط را دریافت کرده است. این فرض دال بر مطابقت داده پیام با پیام دریافت شده نیست.

(۶) در صورتی که اعلامیه دریافت شده تصریح کند که داده پیام مربوط حاوی شرایط فنی مورد توافق یا مقرر در استانداردهای قابل اعمال، بوده است، چنین فرض می شود که شرایط مذکور رعایت شده است.

(۷) جز در رابطه با ارسال یا دریافت داده پیام، هدف از این ماده، پرداختن به عواقب قانونی که ممکن است از داده پیام یا اعلامیه وصول آن ناشی شود، نیست.

ماده ۱۵- زمان و مکان ارسال و دریافت داده پیامها

(۱) جز در صورت توافق دیگر بین اصل ساز و مخاطب، ارسال داده پیام زمانی صورت می گیرد که داده پیام به سیستم اطلاعاتی خارج از کنترل اصل ساز یا شخصی وارد شود که داده پیام را به نمایندگی از اصل ساز ارسال کرده است.

(۲) جز در صورت توافق دیگر بین اصل ساز و مخاطب، زمان دریافت داده پیام به ترتیب زیر مشخص می شود:

(الف) در صورتی که مخاطب یک سیستم اطلاعاتی را به منظور دریافت داده پیامها تعیین کرده باشد، دریافت زمانی صورت می گیرد که:

(۱) داده پیام به سیستم اطلاعاتی تعیین شده وارد شود؛ یا

(۲) در صورت ارسال پیام به سیستم اطلاعاتی که به وسیله مخاطب تعیین نشده است، وی آن را باز دریافت کند.

(ب) در صورت عدم تعیین یک سیستم اطلاعاتی از سوی مخاطب، دریافت زمانی صورت می گیرد که داده پیام به یک سیستم اطلاعاتی مخاطب وارد شود.

(۳) صرف نظر از این که ممکن است مکان استقرار سیستم اطلاعاتی از مکانی که داده پیام مطابق پاراگراف

(۴) دریافت شده فرض می شود، متفاوت باشد، پاراگراف (۲) اعمال خواهد شد.

(۴) در صورت عدم توافق دیگر بین اصل ساز و مخاطب، چنین فرض می شود که داده پیام از محل کسب و کار اصل ساز ارسال و در محل کسب و کار مخاطب دریافت شده است. در این پاراگراف:

(الف) در صورتی که اصل ساز یا مخاطب بیش از یک محل کسب و کار داشته باشد، منظور از محل کسب و کار، محلی است که بیشترین ارتباط را با معامله مربوط داشته باشد و یا در صورتی که معامله ای در کار نباشد، مهم ترین محل کسب و کار؛

(ب) در صورتی که اصل ساز یا مخاطب محل کسب و کاری نداشته باشد، ارجاعات باید به اقامتگاه وی صورت گیرد.

(۵) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

بخش دوم- تجارت الکترونیک در زمینه‌های خاص

فصل اول: حمل و نقل کالا

ماده ۱۶- فعالیت‌های مرتبط با قراردادهای حمل و نقل کالا

ضمن حفظ اعتبار مقررات فصل اول قانون حاضر، این فصل در خصوص هرگونه فعالیتی اعمال می‌شود که با قرارداد حمل و نقل کالا مرتبط و یا ناشی از آن باشد از قبیل:

(الف) (۱) ارائه علایم، تعداد، مقدار و یا وزن کالا؛

(۲) گزارش یا اظهار جنس و یا ارزش کالا؛

(۳) صدور رسید کالا؛

(۴) تأیید بارگیری کالا؛

(ب) (۱) مطلع ساختن اشخاص از مفاد و شرایط قرارداد؛

(۲) ارائه دستورها به متصدی حمل و نقل؛

(ج) (۱) تقاضای تحویل کالا؛

(۲) اجازه ترخیص کالا؛

(۳) صدور اختاریه ورود صدمه یا خسارت به کالا؛

(د) صدور هرگونه اختاریه یا اظهاریه دیگر در ارتباط با اجرای قرارداد؛

(ه) تعهد به تحویل کالا به یک شخص معین یا شخصی که مجاز است تحویل کالا را خواستار شود؛

(و) اعطاء، کسب، صرف نظر از، واگذاری، انتقال و یا مبادله حقوق مربوط به کالا؛

(ز) کسب و یا اعطای حقوق و تعهدات بر طبق قرارداد.

ماده ۱۷- اسناد حمل و نقل

(۱) ضمن رعایت پاراگراف (۳)، در صورتی که قانون انجام هر یک از فعالیت‌های مذکور در ماده ۱۶ را به

صورت کتبی یا با استفاده از سند کاغذی، ضروری بداند، انجام فعالیت مورد نظر با به کارگیری یک یا چند داده پیام، این شرط را محقق خواهد ساخت.

(۲) اعم از این که شرط فوق‌الذکر به صورت یک تکلیف [قانونی] باشد و یا قانون صرفاً عواقبی را برای عدم انجام فعالیت موردنظر به صورت مکتوب و یا با استفاده از سند کاغذی پیش‌بینی کرده باشد، پاراگراف (۱) اعمال خواهد شد.

(۳) در صورت لزوم اعطای یک حق یا کسب یک تعهد، فقط و فقط به وسیله یک شخص و در صورتی که قانون شرط تأثیر این عمل را، انتقال حق یا تعهد به شخص مذکور، از طریق واگذاری یا به کارگیری یک سند کاغذی قرار داده باشد، این شرط با انتقال حق یا تعهد مذکور به وسیله یک یا چند داده پیام محقق

خواهد شد، مشروط بر آن که روش قابل اعتمادی برای منحصر به فرد کردن داده پیام یا داده پیام‌های مذکور به کار رود.

(۴) در راستای هدف‌های پاراگراف (۳)، معیار قابلیت اعتماد مذکور در آن، با توجه به هدف از انتقال حق یا تعهد و تمامی اوضاع و احوال از جمله هرگونه توافق [موجود میان طرفین] در این خصوص، ارزیابی خواهد شد.

(۵) در صورت به‌کارگیری یک یا چند داده پیام برای انجام فعالیت‌های مذکور در زیر پاراگراف‌های (و) و (ز) پاراگراف ۱۶، استفاده از سند کاغذی برای این منظور، زمانی معتبر خواهد بود که به‌کارگیری داده پیام‌ها پایان یافته و استفاده از اسناد کاغذی جای‌گزین آن شده باشد. سند کاغذی مورد استفاده در چنین شرایطی، حاوی اعلامیه‌ای مبنی بر پایان به‌کارگیری داده پیام‌ها خواهد بود. جای‌گزینی داده پیام‌ها به‌وسیله اسناد کاغذی لطمه‌ای به حقوق یا تعهدات طرفین ذینفع وارد نخواهد ساخت.

(۶) در صورتی که مقرراتی به صورت الزام‌آور در خصوص یک قرارداد حمل‌ونقل کالا که در یک سند کاغذی آمده یا به‌وسیله آن تسجیل شده است قابل اعمال باشد، نمی‌توان مقررات مذکور را در خصوص چنین قرارداد حمل‌ونقلی که با استفاده از یک یا چند داده پیام تسجیل شده است به این دلیل اعمال نکرد که این داده پیام یا داده پیام‌ها به جای سند کاغذی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

(۷) این ماده در موارد زیر اعمال نخواهد شد: [...].

(۱) - کمیسیون متن زیر را برای کشورهای پیشنهاد می‌کند که ممکن است مایل به محدود کردن قلمرو اجرایی این قانون به داده پیام‌های بین‌المللی باشند:

«این قانون در خصوص داده پیام تعریف شده در پاراگراف (۱) از ماده (۲) به کار می‌رود، هرگاه داده پیام به تجارت بین‌المللی مربوط باشد».

(۲) - این قانون مقرراتی را که هدف از آن حمایت از مصرف‌کنندگان است، نسخ نمی‌کند.

(۳) - کمیسیون متن زیر را برای کشورهای پیشنهاد می‌کند که ممکن است مایل به گسترش قلمرو اجرایی این قانون باشند: «این قانون در خصوص هرگونه اطلاعات در قالب داده پیام اعمال می‌شود، به استثنای موارد زیر: [...].»

(۴) - اصطلاح «تجاری» باید مورد تفسیر موسعی قرار گیرد به طوری که همه موضوعات ناشی از روابط ماهیتاً تجاری، اعم از قراردادی و غیرقراردادی را دربرگیرد. روابط ماهیتاً تجاری، از جمله، عبارتند از: هر قرارداد تجاری به منظور تهیه یا مبادله کالا یا خدمات؛ قراردادهای توزیع؛ نمایندگی شرکت مادر یا نمایندگی داخلی شرکت خارجی؛ قرارداد رسیدگی به حساب‌های شرکت دیگر؛ قرارداد اجاره؛ قرارداد پیمانکاری؛ مشاوره؛ مهندسی؛ تولید کالا تحت گواهی شرکت دیگر؛ سرمایه‌گذاری؛ تأمین مالی؛ بانکداری؛ بیمه؛ قراردادهای استحصال یا انتقال کالا در مقابل سرمایه‌گذاری خارجی؛ قراردادهای مشارکت و انواع دیگر همکاری‌های صنعتی یا مالی؛ حمل و نقل کالا یا مسافر از طریق هوا، دریا، راه‌آهن و یا جاده.

